

مقدمه مولف

«مولانا شمس را گفتم: پس زخم‌هامان چه؟ و او پاسخ داد: نور از محل آن‌ها وارد می‌شود.»

اکنون که این سطور را می‌نویسم، آسمان غبارآلود و دل‌ها محزون است. نمی‌دانم جوانانی چون شما کجا نشسته‌اید و دل به کدام آرزو سپرده‌اید، اما هر چه هست برای خودتان و رؤیاهایتان و کشورتان تلاش کنید. من این‌جا باز هم نشسته‌ام و به امید تحقق آن‌ها برایتان می‌نویسم.

کتاب حاضر، به منظور کمک به شما برای شرکت در امتحانات درس دینی است. تمام تیپ‌هایی که از آن‌ها در امتحان نهایی سؤال می‌آید به ترتیب و دسته‌بندی شده و با ذکر آدرس آمده و سپس بخش‌هایی که تا کنون از آن‌ها سؤال مطرح نشده، مورد توجه قرار گرفته است. این چنین هیچ قسمتی از کتاب باقی نمی‌ماند و با خواندن همه سؤالات و پاسخ آن‌ها، تسلط کامل به درس پیدا می‌کنید. قبل از پاسخ سؤال‌ها نیز درس‌نامه‌ای مفید و کامل و در عین حال دسته‌بندی شده آمده که در بخش آیات و احادیث چنانچه پیامی خارج از متن کتاب نیاز بوده، نوشته شده و در غیر این صورت پیام آن، همان متن مورد اشاره در قبل آن آیه یا حدیث می‌باشد و از تکرار مطالب خودداری شده؛ لذا با خواندن این کتاب هیچ بخشی را از دست نداده‌اید.

و من باز هم برایتان آینده‌ای روشن، دلی پر نور و چشمانی خندان آرزومندم و از نظرات خود مرا به این آدرس Samieearef@yahoo.com بهره‌مند کنید.

فهرست مطالب

ترسنامه پاسخ	سوال	
		درس اول
۴۴	۵	هستی بخش
		درس دوم
۴۶	۸	یگانه بی همتا
		درس سوم
۵۰	۱۱	توحید و سبک زندگی
		درس چهارم
۵۴	۱۴	فقط برای تو
		درس پنجم
۵۷	۱۷	قدرت پرواز
		درس ششم
۶۱	۲۱	سنت‌های خداوند در زندگی
		درس هفتم
۶۴	۲۵	بازگشت
		درس هشتم
۶۹	۲۹	زندگی در دنیای امروز و عمل به احکام الهی
		درس نهم
۷۳	۳۳	پایه‌های استوار
		درس دهم
۷۷	۳۷	تمدن جدید و مسئولیت ما
		ضمیمه: امتحانات نهایی
۹۰	۸۴	■ امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۰
۹۰	۸۵	■ امتحان نهایی شهریور ۱۴۰۰
۹۱	۸۶	■ امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۱
۹۲	۸۸	■ امتحان نهایی شهریور ۱۴۰۱

یگانه بی همتا

درس ۲

آیات و احادیث با توجه به آیات قرآن و احادیث به سؤالات زیر پاسخ دهید.

- ۶۱- مراتب توحید یا شرک را در آیه شریفه: ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ...﴾ مشخص کنید. (خرداد ۱۴۰۱ - شهریور ۹۹ - خرداد خارج ۹۹)
- ۶۲- عبارت شریفه ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾ به کدام مرتبه توحید اشاره دارد؟ (خرداد خارج ۱۴۰۱ - شهریور ۹۸)
- ۶۳- آیه شریفه ﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ...﴾ به کدام یک از مراتب توحید برمی گردد؟ (دی انسانی ۱۴۰۰ - دی ۹۸ - شهریور ۹۸)
- توحید در خالقیت توحید در مالکیت
- ۶۴- آیه شریفه ﴿أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ...﴾ به کدام مرتبه شرک اشاره دارد؟ (دی انسانی ۹۸)
- ۶۵- با گفتن کدام عبارت، تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می شود و دفاع از حقوق او بر دیگر مسلمانان واجب می گردد؟
- ۶۶- آیه ﴿قُلْ أَعْيَبَ اللَّهُ ابْنِي زَبَّأً وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ...﴾ را ترجمه کنید و بنویسید به کدام مرتبه توحید اشاره دارد؟
- ۶۷- عبارت شریف ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ... وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ به چه معناست؟
- ۶۸- از تدبر در کدام آیه سوره توحید درمی یابیم که؛ خداوند از هر جهت کامل و بی نیاز است و تنها اوست که سزاوار قصد کردن و برطرف کردن نیاز مخلوقات است؟
- ﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾ ﴿لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ﴾
- ۶۹- با توجه به عبارت قرآنی، ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ﴾ کسی را می توانیم به عنوان رب خود انتخاب کنیم که ..... (خرداد انسانی ۱۴۰۱)
- ۷۰- مراتب توحید یا شرک را در آیه: ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ﴾ به ترتیب مشخص کنید.
- ۷۱- طبق آیه ﴿قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا﴾ کسی که اختیار ..... را ندارد، نمی تواند ..... مردم باشد.
- ۷۲- براساس آیه ﴿أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ﴾ در چه صورت جا داشت که مردم در اعتقاد به توحید در شک بیفتند؟
- ۷۳- حضرت علی علیه السلام می فرماید: «خدای من! مرا این عزت بس که ..... تو باشم و این افتخار بس که تو ..... من هستی.»

صحیح غلط درستی یا نادرستی گزاره های زیر را با (ص / غ) مشخص کنید.

- ۷۴- اگر کسی معتقد به شرک در خالقیت باشد، معتقد به شرک در مالکیت نیز خواهد بود. (خرداد انسانی ۱۴۰۱)
- ۷۵- از آن جا که خدا تنها مالک جهان است، تنها ولی و سرپرست جهان نیز هست. (شهریور ۱۴۰۰)
- ۷۶- پابندی به جمله «لا اله الا الله» همه زندگی فرد مسلمان را در رابطه با خدا، خویشتن و دیگران تغییر می دهد. (خرداد انسانی ۱۴۰۰)
- ۷۷- جریان تکفیری ها هر نوع توسل و درخواستی را از اولیای دین، شرک آلود می دانند. (دی خارج ۹۹)
- ۷۸- توحید در ربوبیت بدان معناست که موجودات، به خصوص انسان، نقشی در پرورش و تدبیر ندارند. (خرداد خارج ۹۹ - شهریور خارج ۹۸)
- ۷۹- درخواست از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اولیای الهی علیهم السلام برای اجابت خواسته ها، منافاتی با توحید ندارد. (دی انسانی ۹۸)
- ۸۰- شرک در ولایت یعنی اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگرانی نیز هستند که تدبیر جهان را بر عهده دارند. (دی خارج ۹۸)
- ۸۱- عقیده به توانایی پیامبر صلی الله علیه و آله در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) موجب شرک است. (شهریور خارج ۹۸)
- ۸۲- توحید در مالکیت عبارت از این است که معتقد باشیم خداوند تنها مبدأ جهان است و موجودات همه مخلوق او هستند.
- ۸۳- مخلوقات، جز به اجازه خداوند نمی توانند در جهان تصرف کنند. چنین اجازه ای به معنی واگذاری ولایت به دیگری است.
- ۸۴- پزشک به واسطه استفاده از اسباب مادی و اولیای الهی به واسطه اسباب غیرمادی و با اذن خداوند کارها را انجام می دهند.
- ۸۵- عقیده به توانایی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اولیای دین در برآوردن حاجات انسان، تنها به زمان حیات دنیوی ایشان اختصاص دارد.

جای خالی

جاهای خالی گزاره‌های زیر را با کلمات مناسب کامل کنید.

- ۸۶- در اسلام بدون اعتقاد به ..... هیچ اعتقاد دیگری اعتبار ندارد. (خرداد خارج ۱۴۰۱)
- ۸۷- هر کس مالک چیزی باشد، حق تصرف و تغییر در آن چیز را دارد، به این حق تصرف ..... می‌گویند. (دی ۱۴۰۰)
- ۸۸- اگر کسی معتقد باشد که این جهان را چند خدا آفریده‌اند، دچار شرک در ..... شده است. (شهریور خارج ۱۴۰۰ - دی ۹۹)
- ۸۹- منظور از توحید در ..... این است که مخلوقات، جز به اجازه‌ی خداوند نمی‌توانند در جهان تصرف کنند. (خرداد ۱۴۰۰)
- ۹۰- توحید در ..... بدان معنا نیست که موجودات، به خصوص انسان، نقشی در پرورش و تدبیر سایر مخلوقات ندارند. (شهریور انسانی ۹۹)
- ۹۱- این تصور که چند خدا وجود دارد و هر کدام خالق بخشی از جهان هستند، به معنای آن است که هر کدام از آن‌ها ..... و ..... هستند. (شهریور خارج ۹۹)
- ۹۲- اعتقاد به این که در کنار خداوند دیگرانی نیز هستند که سرپرستی جهان را بر عهده دارند، شرک در ..... است. (دی ۹۷)
- ۹۳- خداوند در قرآن کریم اخلاق، احکام و همه‌ی اعمال فردی و اجتماعی مؤمنان را بر مدار ..... قرار داده است. (دی ۹۷)
- ۹۴- از آن‌جا که خداوند تنها ..... جهان است، پس تنها مالک آن نیز هست. (دی ۹۷)
- ۹۵- اگر خداوند، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را ولی انسان‌ها معرفی می‌کند، بدین معناست که ایشان را ..... ولایت خود و رساننده‌ی ..... قرار داده است. (دی ۹۷)
- ۹۶- هر کس که خالق و مالک و ولی چیزی باشد، می‌تواند آن را ..... کرده و پرورش دهد. (دی ۹۷)
- ۹۷- اگر کسی معتقد به شرک در ..... باشد، معتقد به شرک در مالکیت نیز خواهد بود. (دی ۹۷)
- ۹۸- اگر کسی گمان کند که می‌تواند مستقل از خداوند، امور را تدبیر کند، گرفتار شرک در ..... شده است. (دی ۹۷)
- ۹۹- عقیده به توانایی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اولیای دین در برآوردن حاجات انسان وقتی موجب شرک است که این توانایی را ..... بدانیم. (دی ۹۷)
- ۱۰۰- هیچ گروهی از مسلمانان، غیر از جریانی که امروزه به ..... مشهور شده، درخواست از اولیای دین و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را شرک آلود نمی‌دانند. (دی ۹۷)

پاسخ کوتاه

به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

- ۱۰۱- عقیده به توانایی پیامبر صلی الله علیه و آله و اولیای دین علیهم السلام در برآوردن حاجات انسان، در چه صورتی شرک است؟ (دی انسانی ۱۴۰۰ - شهریور ۱۴۰۰ - خرداد خارج ۱۴۰۰ - دی ۹۹ - خرداد خارج ۹۹ - دی ۹۷)
- ۱۰۲- عقیده به توانایی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اولیای دین علیهم السلام در برآوردن حاجات انسان، در چه صورتی عین توحید می‌باشد؟ (شهریور انسانی ۱۴۰۰ - شهریور خارج ۱۴۰۰ - خرداد انسانی ۹۹)
- ۱۰۳- هر کسی مالک چیزی باشد، حق تصرف و تغییر در آن چیز را دارد، به کدام مرتبه‌ی توحید اشاره دارد؟ (خرداد انسانی ۱۴۰۰ - خرداد انسانی ۱۴۰۰)
- ۱۰۴- کدام اعتقاد دینی مانند روحی در پیکره‌ی احکام دین حضور دارد و به آن معنا می‌بخشد؟ (شهریور ۹۹)
- ۱۰۵- اگر معتقد باشیم در کنار خداوند، دیگران نیز حق تصرف در جهان را دارند، به چه شرکی گرفتار شده‌ایم؟ (خرداد انسانی ۹۸)
- ۱۰۶- اصل و حقیقت توحید به چه معناست؟
- ۱۰۷- اجازه‌ی خداوند برای تصرف مخلوقات در جهان به چه معناست؟
- ۱۰۸- ربّ به چه معناست؟
- ۱۰۹- باغبانی که زحمت می‌کشد و به پرورش درختان اقدام می‌کند، با توجه به توحید در ربوبیت، کارهایش چگونه معنا می‌شود؟
- ۱۱۰- چرا عقیده به توانایی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اولیای دین در برآوردن حاجات انسان اختصاص به زمان حیات دنیوی ایشان ندارد؟

اصطلاحات و تعاریف

اصطلاحات و مفاهیم زیر را تعریف کنید.

- ۱۱۱- توحید در خالقیت (خرداد ۱۴۰۱ - خرداد انسانی ۱۴۰۱ - دی خارج انسانی ۹۹ - خرداد انسانی ۹۹)
- شرک در ولایت (خرداد انسانی ۱۴۰۰)
- شرک در خالقیت (خرداد انسانی ۱۴۰۰)
- شرک در ربوبیت (خرداد خارج ۱۴۰۰ - دی خارج ۹۹)
- توحید در ولایت (دی خارج ۹۹)

- ① توحید در مالکیت
- ② توحید در ربوبیت
- ③ شرک در مالکیت
- ④ تکفیری‌ها

چند گزینه‌ای

گزینه مناسب را انتخاب کنید.

- ۱۱۲- از آن جا که خداوند، تنها مالک جهان است، .....
 ① تنها ولی و سرپرست جهان نیز هست. ② تنها مبدأ و خالق جهان است.
 ۱۱۳- اگر کسی معتقد به شرک در خالقیت باشد، معتقد به شرک در ..... نیز خواهد بود.
 ① ولایت ② مالکیت ③ ربوبیت
 ۱۱۴- عقیده به توانایی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اولیای دین در برآوردن حاجات انسان چه زمانی مانند اثر شفابخشی دارو، می‌باشد؟
 ① این توانایی را از خود آن‌ها بدانیم. ② این توانایی را خداوند به آن‌ها بخشیده است.
 ③ این توانایی را در کنار حق تصرف خداوند بدانیم.

کشف ارتباط

هر یک از عبارتهای سمت راست جدول با کدام یک از عبارتهای سمت چپ ارتباط دارد؟

(شهریور انسانی ۱۴۰۰ - شهریور انسانی ۹۹)

۱۱۵-

«الف»	«ب» (یک مورد اضافی است.)
الف) تدبیر امور جهان، مستقل از خداوند	۱- شرک در خالقیت
ب) حق تصرف در جهان در کنار خداوند	۲- توحید در ولایت
ج) اعتقاد به چند خالق برای جهان	۳- شرک در ربوبیت
-	۴- شرک در ولایت

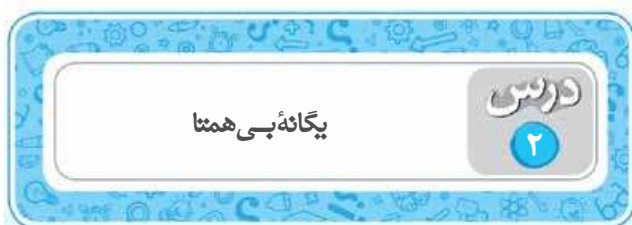
۱۱۶-

«الف»	«ب» (یک مورد اضافی است.)
الف) جهان را اداره می‌کند.	۱- توحید در مالکیت
ب) حق تصرف و تغییر دارد.	۲- توحید در خالقیت
ج) در کار آفرینش شریکی ندارد.	۳- توحید در ولایت
-	۴- توحید در ربوبیت

پاسخ کامل

به سوالات زیر پاسخ کامل دهید.

- ۱۱۷- عقیده به توانایی پیامبر صلی الله علیه و آله و اولیای دین علیهم السلام در برآوردن حاجات انسان چه زمانی موجب شرک و چه زمانی عین توحید است؟
 (دی ۱۴۰۰ - دی انسانی ۹۹ - خرداد ۹۹ - دی خارج ۹۸ - خرداد ۹۸ - دی انسانی ۹۷)
 ۱۱۸- آیا درخواست از اولیای الهی علیهم السلام در برآوردن حاجات انسان با توحید منافات دارد؟ توضیح دهید.
 (خرداد ۱۴۰۰ - دی خارج ۹۹)
 ۱۱۹- چرا خداوند در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد؟
 (خرداد خارج ۱۴۰۰ - خرداد خارج ۹۸)
 ۱۲۰- آیا توحید در ربوبیت بدان معناست که انسان قدرت تدبیر ندارد؟
 (دی خارج ۹۹ - شهریور خارج ۹۹)
 ۱۲۱- توحید در ربوبیت را تعریف کنید.
 (شهریور انسانی ۹۸)
 ۱۲۲- آیا اجازه خداوند برای تصرف موجودات در جهان به معنای واگذاری ولایت خود به دیگری است؟
 ۱۲۳- چگونه کشاورز درمی‌یابد که زارع حقیقی و پرورش‌دهنده اصلی زراعت او خداست و باید شکرگزار او باشد؟

مقدمه

- مهم‌ترین اعتقاد دینی، «توحید و یکتاپرستی» است.
- اسلام دین توحید و قرآن کتاب توحید است.
- در اسلام بدون اعتقاد به توحید هیچ اعتقاد دیگری اعتبار ندارد.
- توحید سرلوحه دعوت همه پیامبران بوده است.
- خداوند در قرآن کریم اخلاق، احکام و همه اعمال فردی و اجتماعی مؤمنان را بر مدار توحید قرار داده است.
- توحید مانند روحی در پیکره معارف و احکام دین حضور دارد و به آن حیات و معنا می‌بخشد.

حدیث مرتبط

امام علی علیه السلام: «خدای من! مرا این عزت بس که بنده تو باشم و این افتخار بس که تو پروردگار منی، خدای من! تو همان گونه‌ای که من دوست دارم، پس مرا را همان‌گونه قرار ده که تو دوست داری.»

توحید در ربوبیت بدین معنا نیست که: موجودات، به خصوص انسان، نقشی در پرورش و تدبیر سایر مخلوقات ندارند. باغبانی که زحمت می‌کشد و به پرورش درختان اقدام می‌کند، رشد درختان نتیجه تدبیر اوست.

توحید در ربوبیت بدین معناست که: باغبان و تدبیرش همه از آن خدا و تحت تدبیر او هستند.

رابطه کشاورز با کسانی که در کشت زمین او دخالتی نداشته‌اند: این کشت حاصل دسترنج خودش است.

رابطه کشاورز با خدا: هم خودش و هم نیرو و توانش از آن خداست و کشت و زرع او براساس استعدادی که خداوند در آن قرار داده رشد کرده است. در نتیجه زارع حقیقی و پرورش‌دهنده اصلی زراعت خداست و باید شکرگزار باشد.

آیه مرتبط

﴿قُلْ أَغْبِرُ اللَّهُ أَيْبِي رَبًّا
وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ﴾
بگو آیا جز خدا پروردگاری را بطلبم
در حالی که او پروردگار همه چیز است؟

شرک و مرآتبان

معنای شرک: شریک قراردادن برای خدا

۱ شرک در خالقیت: اگر کسی معتقد باشد که این جهان را چند خالق آفریده‌اند.

**چرا خداوند در آفرینش جهان شریکی ندارد
و تصور چندخدایی صحیح نیست؟**

این تصور که چند خدا وجود دارد و هر کدام خالق بخشی از جهان‌اند یا با همکاری یکدیگر این جهان را آفریده‌اند، دو معنا دارد:

۱ هر کدام از آن‌ها محدود و ناقص هستند و به تنهایی نمی‌توانند کل جهان را خلق کنند.

۲ هر یک از خدایان کمالاتی دارند که دیگری آن را ندارد و گرنه عین همدیگر می‌شوند و دیگر چند خدا نیستند. چنین خدایان ناقصی، خود، به خالق کامل و بی‌نیازی نیازمند هستند که نیازش را برطرف نماید.

۲ شرک در مالکیت: اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگران هم مالک بخشی از جهان هستند.

• اگر کسی معتقد به شرک در خالقیت باشد، معتقد به شرک در مالکیت نیز خواهد بود.

۳ شرک در ولایت: اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگرانی نیز هستند که سرپرستی جهان را بر عهده دارند و خودشان حق تصرف در جهان را دارا می‌باشند.

۴ شرک در ربوبیت: اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگرانی نیز هستند که تدبیر امور موجودات را بر عهده دارند.

اگر کسی در کنار ربوبیت الهی، برای خود یا سایر مخلوقات حساب جداگانه باز کند و گمان کند که کسی می‌تواند مستقل از خداوند، امور را تدبیر کند گرفتار شرک شده است.

تدبیر در قرآن

الف) سوره توحید:

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾
بگو خداوند یکتاست.
پیام: حقیقت توحید و یگانگی خدا

توحید

• **معنای اصل و حقیقت توحید:** اعتقاد به خدای یگانه؛ یعنی خدا بی‌همتاست و شریکی ندارد.

• **جمله «لا اله الا الله»:** رسول خدا ﷺ از همان آغاز رسالت خود، از مشرکان می‌خواست با گفتن این جمله دست از شرک و بت‌پرستی بردارند و به خدای یگانه ایمان آورند.

با گفتن این عبارت، تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می‌شود و دفاع از حقوق او بر دیگر مسلمانان واجب می‌گردد و در زمره برادران و خواهران دینی قرار می‌گیرد.

بنابراین، جمله «لا اله الا الله» فقط یک شعار نیست، بلکه پایبندی به آن، همه زندگی فرد مسلمان را در رابطه با خدا، خویشتن، خانواده، اجتماع و دیگر مخلوقات تغییر می‌دهد.

مراتب توحید

۱ توحید در خالقیت: عبارت از این است که معتقد باشیم خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است.

موجودات همه مخلوق او هستند و در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد.

آیه مرتبط

﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾
خدا آفریننده هر چیزی است.

۲ توحید در مالکیت: از آن‌جا که خداوند تنها خالق جهان است، پس تنها مالک آن نیز هست؛ زیرا هر کس که چیزی را پدید می‌آورد، مالک آن است.

آیه مرتبط

﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾
آن‌چه در آسمان‌ها و آن‌چه در زمین است، از آن خداست.

۳ توحید در ولایت: از آن‌جا که خداوند، تنها مالک جهان است، تنها ولی و سرپرست جهان نیز هست و مخلوقات، جز به اجازه او نمی‌توانند در جهان تصرف کنند.

مفهوم ولایت و سرپرستی: هر کس مالک چیزی باشد، حق تصرف و تغییر در آن چیز را دارد، اما دیگران بدون اجازه وی نمی‌توانند در آن تصرف یا از آن استفاده کنند. به این حق تصرف، ولایت و سرپرستی می‌گویند.

مفهوم اجازه ولایت و سرپرستی: چنین اجازه‌ای به معنی واگذاری ولایت خداوند به دیگری نیست، بلکه بدین معناست که خداوند آن شخص را در مسیر و مجرای ولایت خود قرار داده است.

اگر خداوند پیامبر اکرم ﷺ را ولی انسان‌ها معرفی می‌کند، بدین معناست که ایشان را واسطه ولایت خود و رساننده فرمان‌هایش قرار داده است.

آیه مرتبط

﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ
وَ لَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾
آن‌ها هیچ ولی (سرپرستی) جز او ندارند
و او در فرمانروایی خویش کسی را
شریک نمی‌سازد.

۴ توحید در ربوبیت: رب به معنای مالک و صاحب‌اختیاری است که تدبیر و پرورش مخلوق به دست اوست. هر کس که خالق و مالک و ولی چیزی باشد، می‌تواند آن را تدبیر کرده و پرورش دهد. از آن‌جا که خداوند تنها خالق، مالک و ولی جهان است، تنها رب هستی نیز می‌باشد. اوست که جهان را اداره می‌کند و آن را به سوی مقصدی که برایش معین فرموده هدایت می‌نماید و به پیش می‌برد.

پاسخ

خداوند رابطه علیت را میان پدیده‌های جهان حاکم کرده است. مثال: آتش موجب گرما و دارو موجب شفا و پزشک وسیله درمان است. در امور معنوی نیز دعا سبب آموزش، صدقه موجب دفع بلا و صله رحم موجب افزایش طول عمر است.

همان‌گونه که درخواست از پزشک برای درمان بیمار منافاتی با توحید ندارد، درخواست از اولیای الهی برای اجابت خواسته‌ها منافاتی با توحید ندارد. پزشک به واسطه استفاده از اسباب مادی و اولیای الهی به واسطه اسباب غیرمادی و با اذن خدا این کار را انجام می‌دهند.

عقیده به توانایی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اولیای دین در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) وقتی موجب شرک است که: این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم.

وقتی عین توحید است که: این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیاء از خداوند و به اذن خدا بدانیم.

این توانایی تنها به زمان حیات دنیوی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله اختصاص ندارد و پس از رحلت ایشان نیز استمرار دارد زیرا روح مطهر ایشان، پس از رحلت زنده است و می‌تواند به انسان‌ها یاری رساند.

تکفیری‌ها: هیچ گروهی از مسلمانان غیر از این جریان، درخواست از پیامبر و اولیای دین را شرک آلود نمی‌دانند.

پیروان این جریان فکری خشک و غیرعقلانی با تفکر غلطی که درباره توحید و شرک دارند، هر مسلمانی را که مانند آن‌ها نمی‌اندیشد، مشرک و کافر می‌خوانند و بزرگ‌ترین ضربه را بر اسلام وارد کرده و سبب تنفر برخی از مردم جهان از اسلام شد.

پیروان این جریان می‌گویند توسل به پیامبران و معصومین، طلب دعا و شفیع قراردادن دیگران برای این‌که خدا انسان را ببخشد، شرک است.

پاسخ سؤالات درس ۲

۶۱. توحید در مالکیت
۶۲. توحید در ولایت
۶۳. «الف»
۶۴. شرک در خالقیت
۶۵. عبارت: «لا اله الا الله»
۶۶. بگو: «آیا جز خدا پروردگاری را بطلبیم، در حالی که او پروردگار همه چیز است.» - توحید در ربوبیت
۶۷. اصل و حقیقت توحید به معنای اعتقاد به خدای یگانه است که شریک و همتایی ندارد.
۶۸. «الف»
۶۹. خالق جهان است.
۷۰. توحید در ربوبیت - شرک در ولایت
۷۱. سود و زیان خود - ولی و سرپرست
۷۲. اگر آن چه را که مشرکان شریک خدا قرار می‌دهند، همچون خدا مخلوقاتی خلق کرده بودند در این صورت جا داشت که انسان به شک بیفتد.
۷۳. بنده - پروردگار
۷۴. صحیح

﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾

خدا بی نیاز است.

پیامبر: خداوند کامل و بی نیاز است و سزاوار قصد کردن و برطرف کردن نیاز مخلوقات است. توجه تمام موجودات خواسته یا ناخواسته به سوی اوست.

﴿لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ﴾

نمی‌زاید و زاده نشده است.

پیامبر: رابطه خداوند با موجودات، رابطه آفرینش است، نه زایش. او موجودات را می‌آفریند و از نیستی به هستی می‌آورد.

﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾

و برای او هیچ همتایی نیست.

پیامبر: خداوند هیچ همتا و شبیهی ندارد: حقیقت توحید

ب) آیه ۱۶ سوره رعد:

﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ بگو پروردگار آسمان‌ها و زمین کیست؟
 ﴿قُلِ اللَّهُ﴾ بگو خداست.

پیامبر: توحید در ربوبیت - کسی را می‌توانیم به عنوان رب خود انتخاب کنیم که خالق جهان است.

﴿قُلْ أَفَاتَخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ﴾ بگو آیا غیر از او سرپرستانی گرفته‌اید
 لا يَمْلِكُونَ لِنَفْسِهِمْ نَعْماً وَ لا ضَرّاً﴾ که (حتی) اختیار سود و زیان خود ندارند؟

پیامبر: شرک در ولایت - کسی که اختیار سود و زیان خود را ندارد، نمی‌تواند ولی و سرپرست مردم باشد.

﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالتَّبَصِيرُ﴾ بگو آیا نابینا و بینا برابر است؟
 أم هل تستوي الظلمات والنور﴾ یا تاریکی‌ها و روشنایی برابرند؟
 أم جعلوا لله شركاء﴾ یا آن‌ها شریک‌هایی برای خدا قرار داده‌اند که (آن شریکان هم) مثل
 ﴿خَلَقُوا كَخَلْقِهِ﴾ خداوند آفرینشی داشته‌اند و در نتیجه
 ﴿فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ﴾ (این دو) آفرینش بر آنان مشتبه شده

است (و از این‌رو شریکان را نیز مستحق عبادت دیده‌اند؟)

پیامبر: شرک در خالقیت - اگر آن چه را که مشرکان شریک خدا قرار می‌دهند، همچون خدا مخلوقاتی خلق کرده بودند در این صورت جا داشت که انسان در اعتقاد به توحید به شک بیفتد.

﴿قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ بگو خدا آفریننده هر چیزی است

پیامبر: توحید در خالقیت

﴿وَ هُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّازُ﴾ و او یکتای مقتدر است.

پیامبر: تحقیقت توحید و یگانگی خدا

مرز توحید و شرک

سؤال

- اگر کسی پزشک را وسیله درمان بداند، مشرک است؟
 اگر کسی دعا را وسیله جلب مغفرت بداند، مشرک است؟
 آیا توسل به پیامبران و اولیای دین شرک به حساب می‌آید؟

ب) اعتقاد به این که علاوه بر خدا و در کنار او، دیگرانی نیز هستند که سرپرستی جهان را بر عهده دارند و خودشان حق تصرف در جهان را دارا می‌باشند.

ج) اگر کسی معتقد باشد که این جهان را چند خالق آفریده‌اند، گرفتار شرک در خالقیت شده است.

د) اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگرانی نیز هستند که تدبیر امور موجودات را برعهده دارند.

ه) از آن‌جا که خداوند، تنها مالک جهان است، تنها ولیّ و سرپرست جهان نیز هست و مخلوقات، جز به اجازه او نمی‌توانند در جهان تصرف کنند.

و) از آن‌جا که خداوند تنها خالق جهان است، پس تنها مالک آن نیز هست زیرا هر کس که هر چیزی را پدید می‌آورد، مالک آن است.

ز) از آن‌جا که خداوند تنها خالق، مالک و ولیّ جهان است، تنها ربّ هستی نیز می‌باشد. اوست که جهان را اداره می‌کند و آن را به سوی مقصدی که برایش معین فرموده، هدایت می‌نماید و به پیش می‌برد.

ح) اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگران هم مالک بخشی از جهان هستند.

ط) پیروان جریان فکری خشک و غیرعقلانی که با تفکر غلطی که درباره توحید و شرک دارند، هر مسلمانی را که مانند آن‌ها نمی‌اندیشد، مشرک و کافر می‌خوانند و گاه کشتن او را واجب می‌شمارند. پیروان این جریان می‌گویند توسل به پیامبران و معصومین شرک است. طلب دعا و شفیع قراردادن دیگران برای این که خدا انسان را ببخشد، شرک است و همچنین معتقدند این‌گونه افراد کافر هستند و مسلمان محسوب نمی‌شوند. متأسفانه این جریان، بزرگ‌ترین ضربه را به اسلام وارد کرد و سبب تنفر برخی از مردم جهان از دین اسلام شد.

۱۱۲. گزینه «الف»

۱۱۳. گزینه «ب»

۱۱۴. گزینه «ب»

۱۱۵. الف) ۳   ب) ۴   ج) ۱

۱۱۶. الف) ۴   ب) ۳   ج) ۲

۱۱۷. عقیده به توانایی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اولیای دین علیهم السلام در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیا از خداوند و به اذن خدا بدانیم عین توحید است و از این جهت مانند اثر شفا بخشی داروست که خداوند به آن بخشیده است.

۱۱۸. خیر، عقیده به توانایی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اولیای دین علیهم السلام در برآوردن حاجات انسان وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیا از خداوند و به اذن خدا بدانیم، عین توحید است.

۱۱۹. این تصور که چند خدا وجود دارد و هر کدام خالق بخشی از جهان‌اند، یا با همکاری یکدیگر این جهان را آفریده‌اند، به معنای آن است که هر کدام از آن‌ها محدود و ناقص هستند و به تنهایی نمی‌توانند کل جهان را خلق کنند.

همچنین به معنای آن است که هر یک از خدایان کمالاتی دارند که دیگری آن کمالات را ندارد و گرنه عین همدیگر می‌شوند و دیگر چند خدا نیستند. چنین خدایان ناقصی، خود، نیازمند هستند و هر یک از آن‌ها به خالق کامل و بی‌نیازی احتیاج دارد که نیازش را برطرف نماید. پس تصور چندخدایی صحیح نیست و خدای واحد آفریننده جهان است.

۷۵. صحیح

۷۶. صحیح

۷۷. صحیح

۷۸. غلط (توحید در ربوبیت بدان معنا نیست که موجودات، نقشی در پرورش ندارند).

۷۹. صحیح

۸۰. غلط (شرک در ربوبیت یعنی اعتقاد به این که در کنار خداوند، دیگران نیز تدبیر جهان را بر عهده دارند).

۸۱. غلط (عقیده به توانایی پیامبر صلی الله علیه و آله در برآوردن حاجات انسان موجب شرک نیست).

۸۲. غلط (توحید در خالقیت بدان معناست که خداوند تنها مبدأ جهان است).

۸۳. غلط (اجازه تصرف به معنای واگذاری ولایت به دیگری نیست، بلکه خداوند او را مسیر و مجرای ولایت خود قرار داده است).

۸۴. صحیح

۸۵. غلط (عقیده به توانایی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اولیای دین در برآوردن حاجات انسان، تنها به زمان حیات ایشان اختصاص ندارد، زیرا روح مطهر ایشان زنده است).

۸۶. توحید

۸۷. ولایت و سرپرستی

۸۸. خالقیت

۸۹. ولایت

۹۰. ربوبیت

۹۱. محدود - ناقص

۹۲. ولایت

۹۳. توحید

۹۴. خالق

۹۵. واسطه - فرمان‌هایش

۹۶. تدبیر

۹۷. خالقیت

۹۸. ربوبیت

۹۹. از خود آن‌ها (مستقل از خدا)

۱۰۰. تکفیری‌ها

۱۰۱. زمانی که این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم.

۱۰۲. اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیا از خدا و به اذن خدا بدانیم، عین توحید است.

۱۰۳. توحید در ولایت

۱۰۴. توحید

۱۰۵. شرک در ولایت

۱۰۶. اعتقاد به خدای یگانه که بی‌همتاست و شریکی ندارد.

۱۰۷. بدین معناست که خداوند آن شخص را در مسیر و مجرای ولایت خود قرار داده است.

۱۰۸. ربّ به معنای مالک و صاحب اختیاری است که تدبیر و پرورش مخلوق به دست اوست.

۱۰۹. این باغبان و تدبیرش همه از آن خدا و تحت تدبیر او هستند.

۱۱۰. چون روح مطهر رسول خدا صلی الله علیه و آله پس از رحلت زنده است و می‌تواند به انسان‌ها یاری برساند.

۱۱۱. الف) عبارت از این است که معتقد باشیم خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است. موجودات همه مخلوق او هستند و در کار آفرینش شریک و هم‌تایی ندارد.

۱۲۰. توحید در ربوبیت بدان معنا نیست که موجودات، به خصوص انسان، نقشی در پرورش و تدبیر سایر مخلوقات ندارند. باغبانی که زحمت می‌کشد و به پرورش درختان اقدام می‌کند، رشد این درختان نتیجهٔ تدبیر اوست. بلکه، توحید در ربوبیت بدین معناست که این باغبان و تدبیرش همه از آن خدا و تحت تدبیر او هستند.

۱۲۱. ربّ به معنای مالک و صاحب اختیاری است که تدبیر و پرورش مخلوق به دست اوست. هر کس که خالق و مالک و ولی چیزی باشد، می‌تواند آن را تدبیر کرده و پرورش دهد. از آن‌جا که خدا تنها خالق، مالک و ولی جهان است، تنها ربّ هستی هم است. او جهان را اداره می‌کند و آن را به سوی مقصدی که برایش معین فرموده، هدایت می‌نماید و به پیش می‌برد.

۱۲۲. چنین اجازه‌ای به معنای واگذاری ولایت خداوند به دیگری نیست، بلکه بدین معناست که خداوند آن شخص را در مسیر و مجرای ولایت خود قرار داده است. اگر خداوند پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را ولی انسان‌ها معرفی می‌کند، بدین معناست که ایشان را واسطهٔ ولایت خود و رسانندهٔ فرمان‌هایش قرار داده است.

۱۲۳. کشاورز وقتی رابطهٔ خود را با خدا بررسی می‌کند، می‌بیند که هم خودش و هم نیرو و توانش از آن خداست و کشت و زرع او براساس استعدادی که خداوند در آن قرار داده رشد کرده و محصول داده است.

